

Áprily Lajos

Magányos aktor Kecskeméten

„Az ifjak meggyújtottak egyet az égbe
nyúló, magányosan álló fenyvek közül...
hajnalban ott állt előttünk az óriási fa, mint
egy fekete obeliszk, leégett ágaival.”

Déryné Naplója

Szekérsorral, cigányosan,
echót verő vidám zenével
barangoltak Erdélyen át:
vándorszínészek Dérynével.
Zörögtek zengő fák alatt,
mély völgyeken végigporoztak.
Itattak csurgó kőközön,
havasi réten táboroztak.
Idéztek zúgó tapsokat,
a gondoknak fittyet vetettek,
hevültek múlt kalandokon,
csiklandó tréfákon nevettek.
Vár lett a gyékényes szekér,
s fenyőfa gyúlt, ahol kifogtak.
Vacsora-tűzhelyük felett
felséges csillagok ragyogtak.
Víg dalra gyújtottak s a dalt
erdő-zúgás kísérte karban.
A sűrűben megállt a vad
s fülelt a süppedő avarban.
Nézték az éhes lángokat,
milyen mohón magasra nőnek.
Tarajos, felcsapó tűzét
nézték a felgyújtott fenyőnek.
Nem is fa: lélek. Óriás,
aki páthosszal ég a fában.
A rengetegben tűz-sziget,
csóvás csillag az éjszakában.
Amíg a csúcsok állanak
fekete dárdákkal, sötéten.

ÁPRILY LAJOS (1887-1967) költő, drámaíró, műfordító. A Nemzeti Színház kétszer is az ő átköltésében mutatta be Ibsen *Peer Gynt*-jét.

Katona József elmaradt
s dúlt lánggal égett Kecskeméten.

Ezt megtanulta mesterül:
jövőtlen szívvel égni mában.
A nem játszott tragédiát
felgyújtja százszor önmagában.
Magányos aktor. Tapsa nincs,
mégsem tudhatja senki szebben:
fékez, kibillen és bukik
a három vérrel írt szerepben.

Ma törvényszóra esküszik
s emésztő harcot vív a tettel.
Kegyetlen sors-fenség előtt
fejet hajt bánki tisztelettel.
Mert rend, hogy feltörő tüzét
lefogja hétköznapi hatalma,
és rend, ha bölcs alattvaló
láz nélkül jár a hivatalba.
És rend, hogy gúnyszó válaszolt,
vagy hallgatás a szenvedélyre,
s az élet „rózsa-harcain”
sötét szalagjel volt a bére.
És rend, hogy érdes szép helyett
hízalgő szokat ünnepelnek,
s forró szavára biztatón
szikrázó csillagok felelnek.

S törvény és elrendeltetés
kedvet csiholni bús ivásban,
mikor a „lélek ingadoz,
mint a vándor a hófúvásban”.

Aztán sötéten elborul
s meging a nagy-törvényű sorban.
A kedve villámmal kigyúl
és forradalmat szí a borban.
Szívében pártütő erők
alkut, lemondást összedúlnak,
s echózva zúgja átkait
a bőszen lázadó Peturnak.

Mert arcán álarc volt a csend,
sors trónusán hazug a fenség,
csak egy igaz van, egy erő:
a zendülő békételenség.
Lobogni, tenni, vallani,
nagy lánggal, melynek szűk az ország:
ez volna élet, büszke cél,
nem füstbe fojtó búskomorság.
Ez volna tett: meddő magányt
viharzó szóval megtagadni,
s a bujdosó, kacér sikert
szilaj kézzel torkon ragadni.
Ó, ha a bor kioltaná
a gondot, mely agyában őrl
s kitörne egyszer vakmerőn
a törpe, rabtartó időből.
Zihálva érzi mámorát,
ahogy kéjjel kiront a mából
s csordult kupával tékozol
a halhatatlanság borából!

De lázra reggel érkezik,
hajnalt „zokog a toronyóra”.
Az ablak álom-kergető,
hideg fényt hint a lázadóra.
A mámoros dörömbölés
zuhanva roskad önmagába.
A lélek fázva öltözik
búbánat-szötte pór-ruhába.
Csak bor-tűz délibábja volt
az éjben villámló dicsőség.
A nappal munka-ritmusát
kattogja már a vén szövöszék.
A sors kemény parancs-szavát:
„Tűrj békességgel” – újra hallja.
Nem lázadó már, csak Tiborc,
a névtelenség hullt magyarja.
S beteg szívében nincs sugár
átütni ezt a szürkeséget...

Mire derengő ég alatt
mozdult a víg aktor-csapat,
a felgyújtott fa csonkig égett.